

Seat No. : _____

NJ-119

November-2025

B.A., Sem.-V (NEP)

DSC-M-355 : Geography

(A : Agriculture Geography and Soil Resource)

Minor (Elective)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

સૂચનાઓ : (1) વિદ્યાર્થીઓ કોતરેલ નકશાનો ઉપયોગ કરી શકશે.

(2) જમણી બાજુ દર્શાવેલ આંકડા ગુણ દર્શાવે છે.

1. કૃષિ ભૂગોળનું સ્વરૂપ, વ્યાપ અને મહત્ત્વ સમજાવો. 10
અથવા
1. કૃષિની જમીનના ઉપયોગના નિર્ણાયક પરિબલો કયા છે ? વિસ્તૃત સમજાવો. 10
2. વિશ્વની મુખ્ય કૃષિ પ્રણાલીઓનું વિગતવાર વર્ણન કરો. તેમની વિશેષતાઓ, સ્થાન અને મુખ્ય ઉત્પાદનો સમજાવો. 10
અથવા
2. વોન થ્યુનનના કૃષિ જમીન ઉપયોગના મોડેલનું વર્ણન કરો અને આજના સમયમાં તેની ઉપયોગિતા વિશે ચર્ચા કરો. 10
3. ભારતીય કૃષિની સમસ્યાઓ અને શક્ય ઉકેલોનું વિશ્લેષણ કરો. આધુનિકીકરણ અને ટકાઉ વિકાસના પડકારો કૃષિના સંદર્ભમાં સમજાવો. 10
અથવા
3. “હરિત ક્રાંતિ અને શ્વેત ક્રાંતિએ ભારત તથા ગુજરાતની કૃષિ ગતિશીલતા પ્રદાન કરી” આ વિધાનનું વિશ્લેષણ કરો. 10
4. માટી નિર્માણના તત્ત્વો અને પ્રક્રિયાઓ સમજાવી, માટી નિર્માણમાં ભૌગોલિક પરિબલોની અસરો વિસ્તૃત સમજાવો. 10
અથવા
4. ભારતમાં જમીનના ધોવાણના પ્રકારો, કારણો અને તેના પરિણામો જણાવો અને વિવિધ વિસ્તારો માટે યોગ્ય જમીન સંરક્ષણ ઉપાયો સૂચવો. 10
5. યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો : (કોઈપણ દસ) 10
(1) નીચેના પૈકી કયો કૃષિ ભૂગોળનો ભાગ નથી ?
(a) જમીન ઉપયોગ (b) માટી પ્રકાર
(c) હિમનદીની રચના (d) કૃષિ ઉત્પાદનો

- (2) નીચેના પૈકી કઈ કૃષિ પ્રણાલી શીતકટિબંધીય વિસ્તારોમાં જોવા મળતી નથી ?
- (a) ધાન્ય આધારિત કૃષિ (b) સ્થળાંતરિત
(c) દૂધ ઉત્પાદન કૃષિ (d) મિશ્ર કૃષિ
- (3) કૃષિ ભૂગોળ મુખ્ય કયા વિષયનો અભ્યાસ કરે છે ?
- (a) ભૂકંપ અને જ્વાળામુખી જેવી પ્રાકૃતિક ઘટનાઓનું કૃષિ પર પ્રભાવ
(b) કૃષિ પ્રવૃત્તિઓનું ભૌગોલિક વિતરણ અને કારણ
(c) જમીન નિર્માણની પ્રક્રિયા
(d) બજાર સંતુલન અને કુગાવાની અસરો
- (4) વોન થ્યુનનનો કૃષિ મોડેલ કઈ બાબતને સમજાવવા માટે બનાવાયો હતો ?
- (a) કૃષિની ઉપજો (b) કૃષિ જમીન ઉપયોગનું વિતરણ
(c) માટી પ્રકાર (d) હવામાન પરિબલોનું કૃષિ પર પ્રભાવ
- (5) Indian Council of Agriculture Research દ્વારા અપાયેલું કૃષિ પ્રદેશીકરણ શેના આધારે થયેલું છે ?
- (a) કૃષિ સંસ્કૃતિને આધારિત (b) હવામાન અને પાકના સ્વરૂપ આધારે
(c) રાજકીય સરહદો આધારે (d) નદીઓના પ્રવાહ આધારે
- (6) વોન થ્યુનનના કૃષિ મોડેલમાં સૌથી નજીકના વિસ્તાર (કેન્દ્ર પાસે) કઈ પ્રકારની ખેતી થાય છે ?
- (a) વન ઉદ્યોગ (b) દૂધ ઉત્પાદન અને શાકભાજી ખેતી
(c) અનાજની ખેતી (d) પશુપાલન
- (7) ગુજરાત રાજ્યમાં મુખ્ય પાક કયો છે ?
- (a) ચોખા (b) તમાકુ અને કપાસ
(c) ઘઉં અને મકાઈ (d) દાળ
- (8) ભારતીય કૃષિની સૌથી મોટી સમસ્યા કઈ છે ?
- (a) ઔદ્યોગિકીકરણ (b) જમીનનું વિખંડન અને વરસાદી નિર્ભરતા
(c) નદીઓનું પ્રદૂષણ (d) ખનીજ ઉત્પાદન
- (9) કૃષિ ગતિશીલતા (Agricultural Dynamics)નો અર્થ શું છે ?
- (a) જમીન માપવાની પ્રક્રિયા (b) કૃષિમાં થતા ફેરફારો અને વિકાસ પ્રક્રિયા
(c) વસ્તી વૃદ્ધિ (d) કૃષિના નકશા તૈયાર કરવા
- (10) જમીન નિર્માણની પ્રક્રિયા પર અસર કરતાં મુખ્ય પરિબલો કયા છે ?
- (a) હવામાન (b) ભૂરૂપ
(c) મૂળ શિલા (d) ઉપરના બધાં
- (11) ભારતમાં કાળી માટી સૌથી વધુ ક્યાં મળે છે ?
- (a) ઉત્તર પ્રદેશ (b) મધ્ય પ્રદેશ અને મહારાષ્ટ્ર
(c) આસામ (d) પંજાબ
- (12) માટી સંરક્ષણનો સૌથી અસરકારક ઉપાય કયો છે ?
- (a) વધુ ખાતરનો ઉપયોગ (b) વૃક્ષારોપણ અને પગથિયાં ખેતી
(c) ભૂગર્ભ જળનું સંરક્ષણ (d) નહેરીય સિંચાઈનો ઉપયોગ

Seat No. : _____

NJ-119

November-2025

B.A., Sem.-V (NEP)

DSC-M-355 : Geography

(A : Agriculture Geography and Soil Resource)

Minor (Elective)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

- Instructions :** (1) Students may use a stencil.
(2) Numbers shown on the right-hand side indicate marks.

1. Explain the nature, scope, and significance of Agricultural Geography. **10**
- OR**
1. What are the factors impacting agricultural land use ? Explain in detail. **10**
2. Describe the major agricultural systems of the world in detail. Explain their characteristics, location, and main products. **10**
- OR**
2. Describe Von Thünen's model of agricultural land use and discuss its application in modern time. **10**
3. Analyze the problems and potential solutions of Indian agriculture. Explain the challenges of modernization and sustainable development in the context of agriculture. **10**
- OR**
3. Analyze the statement: The Green Revolution and the White Revolution provided agricultural dynamism to India and Gujarat. **10**
4. Explain the elements and processes of soil formation. Explain in detail the influence of geographical factors on soil formation process. **10**
- OR**
4. State the types, causes, and consequences of soil erosion in India. Suggest appropriate soil conservation measures for different areas. **10**
5. Choose the appropriate option to fill in the blanks : (any **ten**) **10**
  - (1) Which of the following is NOT a part of Agricultural Geography ?
    - (a) Land Use
    - (b) Soil Type
    - (c) Glacier Formation
    - (d) Agricultural Products
  - (2) Which of the following agricultural systems is NOT found in the frigid/cold regions ?
    - (a) Grain-based Agriculture
    - (b) Shifting Cultivation
    - (c) Dairy Farming
    - (d) Mixed Farming

- (3) Agricultural Geography mainly studies which subject ?
  - (a) Impact of natural phenomena like earthquakes and volcanoes on agriculture
  - (b) Geographical distribution and causes of agricultural activities
  - (c) Process of soil formation
  - (d) Effects of market equilibrium and inflation
- (4) Von Thünen's agricultural model was developed to explain which matter ?
  - (a) Agricultural Yields
  - (b) Distribution of agricultural land use
  - (c) Soil Type
  - (d) Impact of climatic factors on agriculture
- (5) The agricultural regionalization in India, given by Indian council of Agriculture research, is based on what ?
  - (a) Based on agricultural culture
  - (b) Based on the climate and crops
  - (c) Based on political borders
  - (d) Based on river flow
- (6) According to Von Thünen's agricultural model, what type of farming is done in the nearest area (near the centre) ?
  - (a) Forestry
  - (b) Dairy farming and vegetable farming
  - (c) Grain farming
  - (d) Animal husbandry
- (7) Which is the main crop in Gujarat state ?
  - (a) Rice
  - (b) Tobacco and Cotton
  - (c) Wheat and Maize
  - (d) Pulses
- (8) What is the biggest problem of Indian agriculture ?
  - (a) Industrialization
  - (b) Fragmentation of land and dependence on rainfall
  - (c) River pollution
  - (d) Mineral production
- (9) What is the meaning of Agricultural Dynamics ?
  - (a) Process of land measurement
  - (b) Changes and development process in agriculture
  - (c) Population growth
  - (d) Preparation of agricultural maps
- (10) What are the main factors affecting the process of soil formation ?
  - (a) Climate
  - (b) Topography
  - (c) Parent Rock
  - (d) All of the above
- (11) Where is black soil most abundant in India ?
  - (a) Uttar Pradesh
  - (b) Madhya Pradesh and Maharashtra
  - (c) Assam
  - (d) Punjab
- (12) What is the most effective measure of soil conservation ?
  - (a) Excessive use of fertilizer
  - (b) Afforestation (Tree plantation) and Terrace farming
  - (c) Conservation of groundwater
  - (d) Use of canal irrigation

NJ-119

November-2025

B.A., Sem.-V

DSC-M-355 : Geography

(B : Introduction to Social & Economic Geography)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

1. માનવ-પર્યાવરણ સંબંધના વિવિધ અભિગમો સમજાવો. 10
અથવા
1. વિવિધ પર્યાવરણ સાથે માનવ કેવી રીતે અનુકૂળ થાય છે, વિસ્તારથી સમજાવો. 10
2. માનવ જાતિનું સ્થાનીય વિતરણ અને વિશેષતાઓ વિશે ચર્ચા કરો. 10
અથવા
2. કાકેશીયસ અને મંગોલોઇડ પ્રજાતિ વિશે વિસ્તારથી સમજાવો. 10
3. વૈશ્વિક કૃષિ વિસ્તાર અને ફૂડ સિક્યુરિટી સંબંધિત સમસ્યાઓ સમજાવો. 10
અથવા
3. ઉષ્ણકટિબંધીય અને શુષ્ક પ્રદેશોમાં મુખ્ય પાકની પદ્ધતિઓ (cropping pattern)ની વિસ્તૃત ચર્ચા કરો. 10
4. ઔદ્યોગિક વિકાસમાં પર્યાવરણ પર પડતાં પ્રભાવનું મૂલ્યાંકન કરો. 10
અથવા
4. વિશ્વના મુખ્ય ઔદ્યોગિક પ્રદેશોનું વર્ણન કરો. 10
5. યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો : (કોઈપણ દસ) 10
(1) પર્યાવરણીય નિયતિવાદ (Environmental Determinism) શબ્દનો ઉપયોગ સૌપ્રથમ કોણે કર્યો ?
(a) વિદાલ દ લા બ્લાશ (b) ફ્રિડ્રીચ રાત્ઝેલ
(c) ગ્રિક્લિથ ટેઈલર (d) હન્ટિંગ્ટન
(2) “માનવ પોતાના પર્યાવરણ મુજબ ઢળે છે” – આ વિચાર કયા સિદ્ધાંત સાથે સંબંધિત છે ?
(a) નિયતિવાદ (b) સંભવવાદ
(c) નવો નિયતિવાદ (d) માનવવાદ

- (3) નવો નિયતિવાદ (Neo-Determinism)ને બીજા નામે શું કહે છે ?
 (a) સ્ટોપ એન્ડ ગો ડિટર્મિનિઝમ (b) માનવવાદ
 (c) ભૌતિકવાદ (d) ઉદ્યોગવાદ
- (4) “Race” શબ્દનો અર્થ શું છે ?
 (a) ભાષા પર આધારિત વર્ગીકરણ
 (b) ચામડીના રંગ અને શારીરિક લક્ષણો પર આધારિત વર્ગીકરણ
 (c) ધર્મ પર આધારિત વર્ગીકરણ
 (d) રાજકીય વિચારધારા પર આધારિત વર્ગીકરણ
- (5) માનવ જાતિનું અભ્યાસ કયા શાસ્ત્ર સાથે જોડાયેલું છે ?
 (a) માનવશાસ્ત્ર (Anthropology)
 (b) ભૂસ્તરશાસ્ત્ર (Geology)
 (c) વનસ્પતિશાસ્ત્ર
 (d) ઇતિહાસ
- (6) “જુમ” ખેતી કયા નામથી ઓળખાય છે ?
 (a) સ્થાયી ખેતી (b) પરિવર્તિત (shifting) ખેતી
 (c) સિંચાઈ ખેતી (d) મિશ્ર ખેતી
- (7) લીલી (હરિત) ક્રાંતિ કયા પાક સાથે સૌથી વધુ સંકળાયેલી છે ?
 (a) ચા અને કોફી (b) ઘઉં અને ચોખા
 (c) મકાઈ અને જવાર (d) તિલ અને સોયાબીન
- (8) ખેતીને પ્રભાવિત કરનારા મુખ્ય પરિબળો પૈકી કયો નથી ?
 (a) ભૌતિક (b) આર્થિક
 (c) ધર્મ (d) ટેકનોલોજી
- (9) વિશ્વમાં ખાદ્ય સુરક્ષા (Food Security)ની સમસ્યા મુખ્યત્વે કયા પરિબળને કારણે છે ?
 (a) વધતી વસ્તી (b) વધતા વરસાદ
 (c) ઉદ્યોગ વિકાસ (d) પરિવહન વધારાથી
- (10) ઉદ્યોગોનો વર્ગીકરણમાં કયા ત્રણ પ્રકારોનો સમાવેશ થાય છે ?
 (a) પ્રાથમિક, દ્વિતીય, તૃતીય (b) નગર, ગ્રામ્ય, ઔદ્યોગિક
 (c) ઉષ્ણ, સમશીતોષ્ણ, શુષ્ક (d) નાનો, મોટો, મધ્યમ
- (11) ઉદ્યોગનો સ્થાન નક્કી કરનારો સૌથી મહત્ત્વનો પરિબળ કયો છે ?
 (a) માટી (b) કાચોમાલ
 (c) ધર્મ (d) શિક્ષણ
- (12) “રૂર” પ્રદેશ કયા દેશનો ઔદ્યોગિક વિસ્તાર છે ?
 (a) અમેરિકા (b) જર્મની
 (c) ચીન (d) ભારત

Seat No. : _____

NJ-119

November-2025

B.A., Sem.-V

DSC-M-355 : Geography

(B : Introduction to Social & Economic Geography)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

1. Explain the various approaches to the human-environment relationship. 10
- OR**
1. Explain in detail how human beings adapt to different environments. 10
2. Discuss the spatial distribution and characteristics of human races. 10
- OR**
2. Explain in detail about the Caucasoid and Mongoloid races. 10
3. Explain the global agricultural regions and problems related to food security. 10
- OR**
3. Discuss in detail the major cropping patterns in tropical and arid regions. 10
4. Evaluate the impact of industrial development on the environment. 10
- OR**
4. Describe the major industrial regions of the world. 10
5. Choose the correct option. 10
  - (1) Who first used the term *Environmental Determinism* ?
    - (a) Vidal de la Blache
    - (b) Friedrich Ratzel
    - (c) Griffith Taylor
    - (d) Huntington
  - (2) "Man adjusts himself according to his environment" - this idea is related to which theory ?
    - (a) Determinism
    - (b) Possibilism
    - (c) Neo-Determinism
    - (d) Humanism
  - (3) Neo-Determinism is also known as:
    - (a) Stop and Go Determinism
    - (b) Humanism
    - (c) Materialism
    - (d) Industrialism

- (4) What is meant by the term Race ?
- (a) Classification based on language
  - (b) Classification based on skin colour and physical traits
  - (c) Classification based on religion
  - (d) Classification based on political ideology
- (5) The study of human races is related to which discipline ?
- (a) Anthropology
  - (b) Geology
  - (c) Botany
  - (d) History
- (6) "Jhum" cultivation is known as :
- (a) Permanent farming
  - (b) Shifting cultivation
  - (c) Irrigated farming
  - (d) Mixed farming
- (7) The Green Revolution is most closely associated with which crops ?
- (a) Tea and Coffee
  - (b) Wheat and Rice
  - (c) Maize and Jowar
  - (d) Sesame and Soybean
- (8) Which of the following is not a factor affecting agriculture ?
- (a) Physical
  - (b) Economic
  - (c) Religion
  - (d) Technology
- (9) The problem of global food security is mainly due to :
- (a) Increasing population
  - (b) Increased rainfall
  - (c) Industrial development
  - (d) Improved transport
- (10) The classification of industries includes which three categories ?
- (a) Primary, Secondary, Tertiary
  - (b) Urban, Rural, Industrial
  - (c) Tropical, Temperate, Arid
  - (d) Small, Large, Medium
- (11) The most important factor determining the location of industries is :
- (a) Soil
  - (b) Raw material
  - (c) Religion
  - (d) Education
- (12) The "Ruhr" region is an industrial area of which country ?
- (a) U.S.A.
  - (b) Germany
  - (c) China
  - (d) India
-